

GESPREKSKAARTEN

SAMENWERKING ONDERWIJS EN JEUGDZORG

INTRODUCTIE

Dit is een gesprekskaart over de samenwerking van onderwijs en jeugdzorg. Een gesprekskaart die gemeenten, samenwerkingsverbanden, schoolbesturen en scholen helpt in hun gesprek over gedeelde opgaven, gezamenlijke ambities en concrete uitwerking van hun samenwerking.

De gesprekskaart vergelijkt de Hervormingsagenda Jeugd en het beleidskader Met elkaar voor alle kinderen en jongeren werken aan een inclusieve leeromgeving (hierna beleidskader Inclusief Onderwijs). In deze gesprekskaart is ook het eerste advies Groeipijn van de Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd meegenomen.

De gesprekskaart verheldert kort en bondig de raakvlakken tussen de Hervormingsagenda en het beleidskader Inclusief Onderwijs. Die raakvlakken zijn er op drie niveaus:

1. **Gedeelde opgaven**
2. **Ambities**
3. **Concrete vraagstukken**

De hierna volgende kaarten bespreken per niveau de raakvlakken. In jouw gesprek kun je deze opzet volgen, maar de kaarten lenen zich ook om afzonderlijk te gebruiken of in de door jou gewenste volgorde.

Deze kaarten zijn ontwikkeld door Sardes in opdracht van het Steunpunt Passend Onderwijs. De kaarten zijn nog in ontwikkeling en wij ontvangen graag je feedback. Je kunt hiervoor gebruik maken van de QR code op de laatste pagina van de kaarten. Alvast bedankt!

Wil je de gesprekskaart introduceren tijdens een bijeenkomst? Hiervoor is een powerpoint beschikbaar. Deze vind je samen met de gesprekskaart op de website van het Steunpunt Passend Onderwijs.

GESPREKSKAART 1: GEDEELDE OPGAVEN

HERVORMINGSAGENDA JEUGD 2023-2028

Sinds de invoering van de Jeugdhulpwet in 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de jeugdzorg. De wet beoogde niet alleen een transitie te bewerkstelligen waarin verantwoordelijkheden gedecentraliseerd werden, maar ook een transformatie van het medische naar het sociaal model, van hulp gericht op het individuele kind naar gezinsgerichte ondersteuning, en een versterkte pedagogisch civil society.

De introductie van de jeugdwet ging gepaard met een bezuiniging en al vrij snel na de decentralisatie kregen gemeenten te maken met forse kostenoverschrijdingen. Ondanks de nieuwe jeugdwet was en is er sprake van:

- Stijgend gebruik jeugdhulp en langer gebruik jeugdhulp
- Stijgende uitgaven
- Stijging in vraag en aanbod van individuele ambulante hulp
- Groei wachtlijsten

Tekorten in personeel en onhoudbare financiële uitgaven leggen grote druk op het stelsel. Deze ontwikkelingen zijn het gevolg van ontwikkelingen in de jeugdzorg zelf, maar hebben ook een voedingsbodem in veranderingen in de maatschappelijke context en in aanpalende domeinen als onderwijs (o.a. prestatiedruk), volwassenenzorg, veiligheid en sociale zekerheid. De deskundigencommissie over de Hervormingsagenda Jeugd concludeert in haar eerste advies: "De oplossing voor de grote vraag naar jeugdhulp ligt vooral in de systemen buiten de jeugdzorg: in het gezin, op school, en in de samenleving. Jeugdhulp is aanpalend aan de andere levensdomeinen, en niet andersom."

BELEIDSKADER INCLUSIEF ONDERWIJS

Bij invoering van de Wet Passend Onderwijs in 2014 werd de zorgplicht voor scholen ingevoerd. Elke school heeft de opdracht om leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben een passende plek te bieden in hun regio. Om deze zorgplicht te kunnen waarmaken, werken schoolbesturen samen in regionale samenwerkingsverbanden.

Ondanks de Wet Passend Onderwijs (en de algehele beweging sinds 1975 om met wetgeving en beleidsinterventies kinderen gelijke ontwikkelkansen te bieden en samen naar school te gaan):

- Vermindert het aantal kinderen dat naar het gespecialiseerd onderwijs gaat nauwelijks.
- Blijft het aantal kinderen dat voor korte of langere tijd thuis zit en geen plek in het onderwijs vindt stabiel, of neemt zelfs toe (afhankelijk van de gehanteerde definitie).
- Groeien afgelopen jaren de wachtlijsten voor het gespecialiseerd onderwijs.
- Hebben steeds meer kinderen behoefte aan specialistische ondersteuning, maar er zijn uitdagingen op het gebied van huisvesting, leerlingenvervoer en passende leermiddelen.

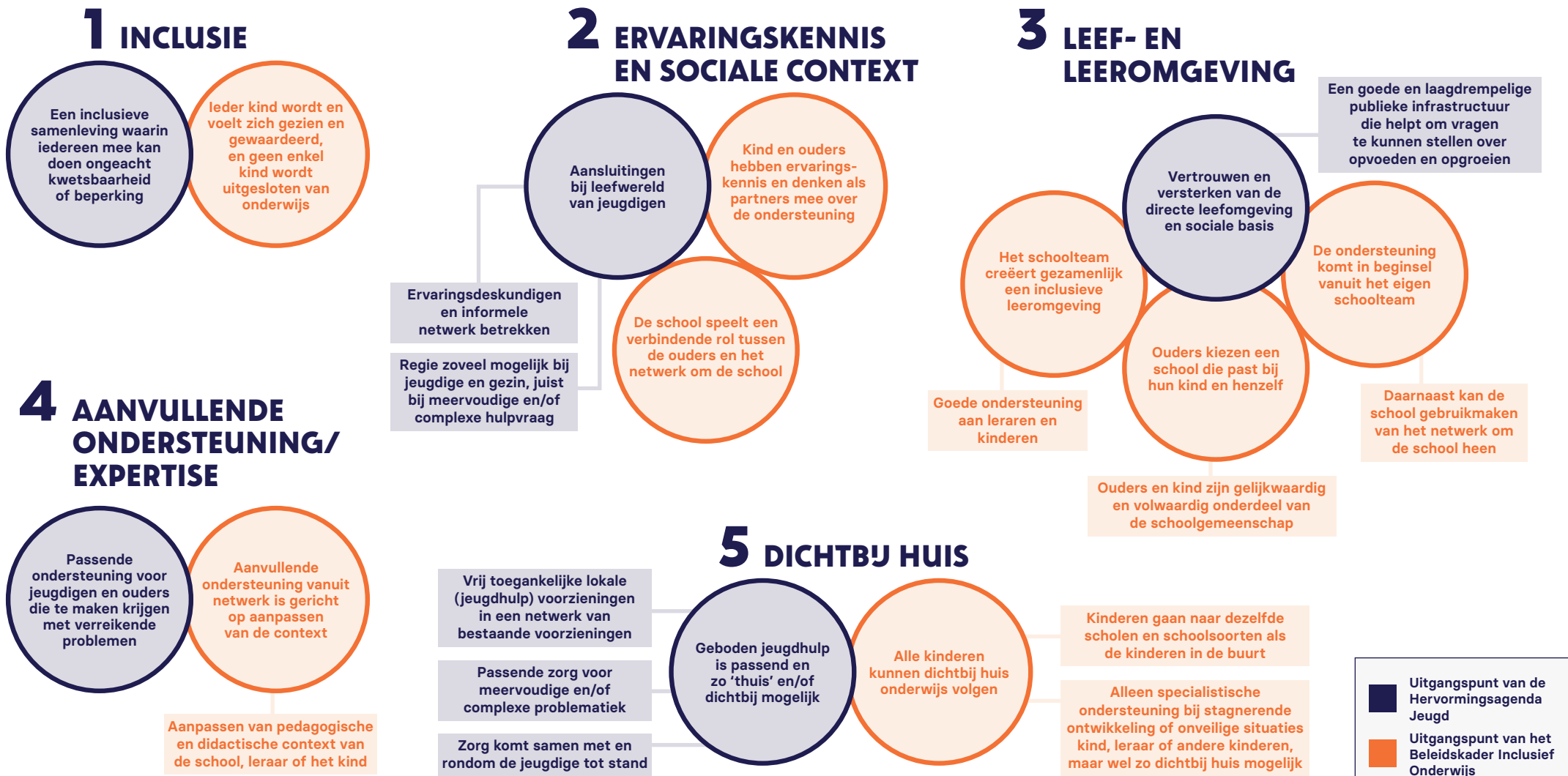
Stelselinrichting en bestaande paradigma's worden gezien als belangrijke oorzaken van deze problemen. Tekorten aan leraren, schoolleiders en zorgpersoneel vergroten tegelijkertijd de opgaven. Naast dat er gewerkt wordt vanuit de verbeteraanpak passend onderwijs, wordt vanaf 2020 (steeds meer) expliciet ingezet op inclusief onderwijs. In het beleidskader (2024) wordt de ambitie voor inclusief concreet gemaakt en staat gedefinieerd wat inclusief onderwijs is en wat de kenmerken van een inclusieve leeromgeving zijn.

Gedeelde opgaven - gespreksonderwerpen

1. Verken met elkaar hoe in jullie regio/gemeente de problemen binnen de jeugdzorg en het onderwijs elkaar in stand houden.
2. In de beleidskaders worden concepten gebruikt (bijv. pedagogische civil society en inclusie) die dicht tegen elkaar aan liggen - hoe zien jullie de verwevenheid van inhoudelijke principes?
3. Binnen beide domeinen wordt een omslag gemaakt, waar lukt dit al en waar liggen (binnen of tussen de domeinen) nog opgaven?

GESPREKSKAART 2: AMBITIES

Zowel in de Hervormingsagenda als het Beleidskader staan uitgangspunten geformuleerd. Hiernaast tonen we de overlap tussen de uitgangspunten. Voer met elkaar het gesprek: wat bedoelen we precies en bedoelen we hetzelfde? Begrijpen we elkaar en waar vinden we elkaar?

GESPREKSKAART 3: CONCRETE VRAAGSTUKKEN

In het advies Groeipijn (2025) concludeert de deskundigencommissie dat de Hervormingsagenda Jeugd wel een noodzakelijke, maar niet een voldoende voorwaarde is om te komen tot een goed werkend, financieel houdbaar en beter beheersbaar jeugdstelsel. De agenda heeft onvoldoende aandacht voor het wegnemen en verminderen van (structurele) factoren die leiden tot instroom naar jeugdhulp die buiten de jeugdzorg liggen, onder andere in de school en de samenleving. In hoofdstuk 3 van het advies bespreekt de Deskundigencommissie de rode draden in de gesprekken die zij voerde. In die rode draden worden concrete raakvlakken tussen de Hervormingsagenda Jeugd en het Beleidskader Inclusief Onderwijs zichtbaar. Over deze concrete raakvlakken kan het gesprek gevoerd worden.

MAATSCHAPPELIJK DIALOOG

- Voer een maatschappelijk dialoog over normaliseren, opgroeien en opvoeden.
- Heb het met elkaar over de complexiteit van de samenleving, wat is eigenlijk normaal, verdragen en vertragen en de framing rondom jeugd.
- Wat betekent dit voor het jeugddomein en het onderwijs?

DE ROL VAN HET LOKALE TEAM

- Ervaring leert dat brede samenwerking tussen wijkteams, jeugdwerkers en scholen verschil kan maken, bijvoorbeeld in het terugbrengen van wachtlijsten.
- Hoe is die samenwerking bij jullie vormgegeven, wat gaat er goed en wat zijn knelpunten?
 - Waar zien jullie al positieve opbrengsten en waar kan in de nabije toekomst worden doorontwikkeld?

EEN STERKE BASIS EN PREVENTIE

- Er is brede consensus dat het belangrijk is de preventieve basis te versterken en dat voorveld te benutten in het kader van vroegsignalering. Maar:
- Hoeveel financiële middelen gaan er al naar het voorveld?
 - Werken wijkteams, jeugdwerkers en scholen vanuit een gedeelde ambitie en gezamenlijke opgave? Kennen zij elkaar en weten ze elkaar te vinden?
 - Is er een omslag gemaakt van individueel aanbod naar de inzet van collectieve voorzieningen?
 - Zijn er plekken in de wijk en in en rondom scholen waar mensen elkaar kunnen opzoeken, met elkaar praten, ervaringen uitwisselen en zich gehoord en gezien voelen?
 - Worden burgerinitiatieven benut?

HET BELANG VAN AFSTEMMING TUSSEN ONDERWIJS EN JEUGDHULP

- Zijn er in uw gemeente, in het onderwijs of in de maatschappij prikkels die leiden tot een grotere druk om jeugdzorg in te zetten of jeugdigen te verwijzen naar het gespecialiseerd onderwijs? Prikkels die het lastig maken op een andere manier in te spelen op hulpvragen? Denk bijvoorbeeld aan grote klassen, werkdruk en slagboom-diagnostiek. Hoe kunnen jullie hier gezamenlijk verschil in maken?
- Zijn er prikkels in zowel jeugdzorg als onderwijs om samen te werken aan schoolaanwezigheid?
- Hoe overwinnen jullie belemmeringen in privacywetgeving?

DE SCHOOL EN SOCIAAL-MAATSCHAPPELIJKE PROBLEMATIEK

- Hoe is binnen de muren van het schoolgebouw aandacht voor sociaal-maatschappelijke problematiek? En hoe ondersteunt de gemeente hierin?
- Is er een brugfunctionaris? Deze persoon voegt expertise toe aan de school, is laagdrempelig voor docenten en leerlingen, is onderdeel van het schoolteam, functioneert onafhankelijk en heeft een normaliserend effect, ook richting ouders.
 - Op welke manier wordt schoolmaatschappelijk werk ingezet en heeft de verbindingroute opvang-onderwijs-zorg vorm gekregen? Idealiter is sprake van een doorlopende lijn van onderwijs en zorg, waarop naar behoefte kan worden op- en afgeschaald. Zijn er misschien gezamenlijke afspraken over de inrichting van een basiszorginfrastructuur op scholen?
 - Initiatieven op het snijvlak van onderwijs en jeugdhulp worden vaak met tijdelijke middelen gefinancierd of worden beëindigd. Hoe kan een meer structurele financiële basis worden gerealiseerd?

FEEDBACK GESPREKSKAARTEN

Wil je feedback geven op de gesprekskaarten? Heel graag, dat kan door de QR-code te scannen of ga naar:

[www.onderzoek.sardes.nl/
gesprekskaarten](http://www.onderzoek.sardes.nl/gesprekskaarten)

STEUNPUNT PASSEND ONDERWIJS

Het Steunpunt Passend Onderwijs (SPO) is een gezamenlijk initiatief van de PO-Raad en de VO-raad en ondersteunt schoolbesturen, scholen en samenwerkingsverbanden in het primair, voortgezet en (voortgezet) speciaal onderwijs met de uitvoering van passend onderwijs in de praktijk en bij het nemen van stappen richting inclusief onderwijs op de lange termijn.

www.steunpuntpassendonderwijs-povo.nl

Colofon

Deze gesprekskaarten zijn op verzoek van het Steunpunt Passend Onderwijs opgesteld door Sardes: Dienneke de Ruiter en Carien Welles

Vormgever: DailyDaisy

Foto's: VO-raad beeldbank, Pexels

September 2025